

Sygn. akt I ACa 999/16

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 października 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Mirosław Ożóg (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Lewandowska SA Jakub Rusiński
Protokolant:	sekr. sądowy Anna Majewicz

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2017 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa H. N. i A. N.

przeciwko (...) im. F. S. w (...) spółce komandytowej we W.

o zapłatę

na skutek apelacji powódek

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 8 lipca 2016 r., sygn. akt I C 744/14

I. oddała apelację;

II. nie obciąża powódek kosztami postępowania apelacyjnego

SSA Jakub Rusiński Mirosław Ożóg SSA Barbara Lewandowska

**I ACa 999 /16**

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 lipca 2016 roku Sąd Okręgowy w Gdańsku w sprawie z powództwa H. N. i A. N. przeciwko (...) im. F. S. z siedzibą w (...) Spółce Komandytowej z siedzibą we W. umorzył postępowanie w zakresie żądania odszkodowania na rzecz A. N. w wysokości 20 000 zł, oddalił powództwo w pozostałym zakresie i rozstrzygnął o kosztach procesu.

Sąd Okręgowy ustalił w toku postępowania, że M. N. w dniu 11 maja 2009 roku zawarł ze (...) im. F. S. w G. , w Oddziale w Ł. umowę pożyczki konsumenckiej na mocy której M. N. otrzymał pożyczkę na okres od 11 maja 2009 roku do 30 kwietnia 2014 roku. M. N. zmarł w dniu 1 czerwca 2009 roku. Postanowieniem z dnia 29 października 2009 roku wydanym w sprawie I Ns 1114/09 Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi stwierdził, że spadek po M. N. na

podstawie ustawy nabyły z dobrodziejstwem inwentarza : żona H. N. oraz córki M. W. (1) z domu N. i A. N. po 1/3 spadku każda z nich. Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2011 roku wydanym w sprawie I Ns 1152/11 Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi nakazał komornikowi skarbowemu sporządzenie spisu inwentarza po spadkodawcy M. N..

Sąd Okręgowy ustalił również, że w dniu 26 sierpnia 2013 roku Naczelnik Urzędu Skarbowego Ł. w Ł. sporządził spis inwentarza po M. N.. W spisie inwentarza stwierdzono, że po zmarłym pozostały aktywa : środki na rachunku (...) SA w kwocie 10 456,98 zł wypłacone spadkobiercom, środki na Indywidualnym Koncie (...) S. w wysokości 90 zł, wkład własny w (...) S. w wysokości 1 zł , udział członkowski w tej (...) w kwocie 25 zł oraz długi spadkowe : zadłużenie w (...) Bank (...) SA z tytułu kredytu bankowego w kwocie na dzień zgonu 26,95 zł, zadłużenie w (...) Banku (...) z tytułu kredytu odnawialnego na dzień zgonu w 597,76 zł i zadłużenie w (...) S. z tytułu umowy pożyczki z dnia 11 maja 2009 roku w kwocie 19 215, 57 zł. Naczelnik Urzędu Skarbowego stwierdził, że w związku z faktem, że stan bierny ( pasywa) przekracza stan czynny ( aktywa) wartość czysta spadku nie występuje. Pismami z dnia 8 października 2010 roku (...) za pośrednictwem radcy prawnego pozwanej Kancelarii (...) wystosował do A. N. i H. N. ostateczne wezwania do zapłaty.

Z dalszych ustaleń Sądu Okręgowego wynikało, że w dniu 4 lutego 2011 roku (...) reprezentowana przez radcę prawnego pozwanej Kancelarii wniosła pozew przeciwko H. N. i A. N. domagając się zasądzenia kwoty 24 942,15 zł z odsetkami umownymi , kosztami procesu i innymi kosztami . W uzasadnieniu pozwu wskazano m.in. , że w wyniku przeprowadzonego postępowania spadkowego wydane zostało w dniu 29 października 2009 roku przez Sąd Rejonowy dla Łodzi Widzewa w Łodzi postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po M. N. na mocy którego spadek w drodze prostego spadkobrania nabyli pozwani N. H. i N. A. i jako spadkobiercy stali się oni dłużnikami solidarnymi powoda w zakresie niezapłaconej przez spadkodawcę pożyczki.

Sąd I instancji ustalił również, że nakazem zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym wydanym w sprawie VI Nc – e (...) Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie nakazał H. N. i A. N. w ciągu dwóch tygodni od doręczenia nakazu solidarnie zapłacić powodowi kwotę 24 942,15 zł z odsetkami umownymi od dnia 4 lutego 2011 roku do dnia zapłaty oraz solidarnie kwotę 2740,62 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. H. i A. N. wniosły sprzeciw od nakazu zapłaty wskazując, że nabyły wraz z M. W. (2) spadek po M. N. z dobrodziejstwem inwentarza, zaś kopia postanowienia o stwierdzeniu spadku została złożona w oddziale (...) w Ł.. Sprzeciw od nakazu zapłaty został odrzucony z uwagi na wskazanie przez pozwane nieprawidłowej sygnatury akt. Postanowieniem z dnia 23 maja 2011 roku wydanym w sprawie VI Nc-e (...) Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie nadał klauzulę wykonalności nakazowi zapłaty z dnia 28 marca 2011 roku. W dniu 13 czerwca 2011 roku (...) reprezentowana przez radcę prawnego pozwanej Kancelarii (...) złożyła Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym w Grodzisku Mazowieckim wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko A. N. i H. N. w oparciu o tytuł wykonawczy w postaci nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym z dnia 28 marca 2011 roku wydanego w sprawie VI Nc – e (...) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. (...) domagała się ściągnięcia od A. N. i H. N. w oparciu o tytuł wykonawczy kwot 2739,62 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, 24 942, 15 zł wraz z umownymi odsetkami i 1840, 93 zł tytułem odsetek umownych naliczonych włącznie do dnia 8 czerwca 2011 roku. Pismem z dnia 10 września 2011 roku komornik zajął rachunek bankowy H. N. prowadzony przez Bank (...) SA. Pismem z dnia 7 listopada 2011 roku Komornik wezwał Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. do dokonywania potrąceń z renty H. N. a pismem z tego samego dnia komornik zajął rachunek bankowy H. N. i A. N. prowadzony przez (...) Bank SA.

Sąd I instancji ustalił również, że pismem z dnia 27 listopada 2013 roku (...) poinformowała komornika, że wskutek przedstawionego wierzycielowi spisu inwentarza ogranicza egzekucję do kwoty 10 482, 98 zł. należności głównej. Pismem z dnia 18 listopada 2014 roku (...) poinformowała komornika, że po uwzględnieniu wszystkich wpłat przekazanych na konto wierzyciela, stan zadłużenia na dzień 18 listopada 2014 roku wynosi 7 768,91 zł należności głównej. Pismem z dnia 2 marca 2015 roku dłużniczki wniosły o umorzenie postępowania egzekucyjnego wskazując, że wyegzekwowano łącznie kwotę 10 666,33 zł, która przekracza stan czynny spadku. Pismem z dnia 22 maja 2015 roku komornik poinformował pełnomocnika dłużniczek, że tytuł wykonawczy nie zawiera zastrzeżenia o możliwości powołania się na ograniczenie odpowiedzialności w związku z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza wobec czego wniosek o umorzenie postępowania nie może być zrealizowany. Pismem z dnia 31 lipca

2015 roku (...) poinformowała komornika, że ogranicza wniosek egzekucyjny do kwoty 9972,98 zł i jednocześnie wskazała, że z ograniczenia odpowiedzialności nie korzystają zasądzone solidarnie od dłużniczek koszty postępowania egzekucyjnego a na dzień sporządzenia tego pisma komornik przekazał wierzycielowi kwotę 11 037,78 zł, zaś do wyegzekwowania pozostała kwota 2576, 78 zł.

Oceniając żądanie powódek Sąd Okręgowy zważył, że złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza i sporządzenie spisu inwentarza nie wystarczą jednak do ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe. Jeżeli wierzyciel wytoczy spadkobiercom proces o zapłatę z tytułu zobowiązań zaciągniętych przez spadkodawcę , to, aby ograniczenie odpowiedzialności było skuteczne sąd w wyroku uwzględniającym powództwo musi zastrzec pozwanemu spadkobiercy prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności ( art. 319 k.p.c.). Zastrzeżenie takie może też zostać uczynione w postanowieniu o nadaniu klauzuli wykonalności ( art. 792 k.p.c.). Zgodnie z treścią przepisu art. 837 k.p.c. dłużnik może powoływać się na ograniczenie odpowiedzialności tylko wówczas, gdy ograniczenie to zostało zastrzeżone w tytule wykonawczym.

Sąd I Instancji zważył ponadto, że niewątpliwie wskazanie przez (...) reprezentowanej przez radcę prawnego drugiej pozwanej , że H. N. i A. N. nabyły spadek w sposób prosty doprowadziło do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym bez zastrzeżenia pozwanym ( powódkom w niniejszym postępowaniu) prawa do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności. Jednakże błąd ten byłby nieistotny, gdyby pozwane skutecznie wniosły sprzeciw , co skutkowałoby wydaniem wyroku po przeprowadzeniu postępowania dowodowego. Sprzeciw został odrzucony , gdyż pozwane błędnie wskazały sygnaturę akt sprawy. Pomimo uprawomocnienia się nakazu zapłaty wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym pozwane mogły doprowadzić do uzupełnienia tego orzeczenia w trybie art. 351 k.p.c. , jak również uzyskać stosowne zastrzeżenie w postanowieniu o nadaniu klauzuli wykonalności o co również nie wnosiły. W konsekwencji nie mogły się powołać na ograniczenie egzekucji do stanu czynnego spadku w postępowaniu egzekucyjnym.

Sąd Okręgowy zważył ponadto, że ostatecznie (...) pismem z dnia 31 lipca 2015 roku ograniczyła wniosek egzekucyjny w zakresie dochodzenia od dłużniczek należności stanowiących dług spadkowy po M. N. do kwoty 9972,98 zł i jednocześnie trafnie wskazała , że z ograniczenia odpowiedzialności nie korzystają zasądzone solidarnie od dłużniczek na rzecz wierzyciela koszty procesu , podobnie jak koszty postępowania egzekucyjnego. Ograniczenie takie, choć nie uwzględniające kwoty 600 zł spłaconej przez powódki na rzecz innego wierzyciela zostało dokonane przez pozwaną (...) już w piśmie z dnia 27 listopada 2013 roku a zatem przed wszczęciem niniejszego postępowania.

Przytoczone ustalenia prowadzą – w ocenie Sądu I instancji – do wniosku, że nie powstała szkoda po stronie powódek, gdyż wysokość egzekwowanych należności została ograniczona do stanu czynnego spadku. Natomiast błędne wskazanie w pozwie złożonym w elektronicznym postępowaniu upominawczym , że spadkobierczynie przyjęły spadek z dobrodziejstwem inwentarza należy uznać za błąd niedbalstwo specjalisty przemawiające za obciążeniem go winą, jednakże w ocenie sądu, nawet, gdyby wystąpiła szkoda , to nie zachodziłby adekwatny związek przyczynowy między takim zachowaniem a powstaniem szkody. Proces cywilny ma bowiem charakter kontradiktoryjny i pozwane w elektronicznym postępowaniu upominawczym miały możliwość uzyskania stosownego zastrzeżenia ograniczającego ich odpowiedzialność w tytule wykonawczym, czego jednak nie uczyniły , najpierw wskutek obarczonego błędem złożenia sprzeciwu a następnie wskutek zaniechania dalszych czynności w postaci wniosku o uzupełnienie orzeczenia bądź wniosku w toku postępowania klauzulowego. Brak jest także – w ocenie Sądu I instancji – uzasadnionych podstaw do zasądzenia na rzecz powódek zadośćuczynienia za doznaną krzywdę ponieważ powódki nie wskazały jakie ich dobra osobiste zostały naruszone , zaś przeprowadzone postępowanie dowodowe nie wykazało, że dobra osobiste powódek zostały naruszone.

W apelacji powódki zarzuciły naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, to jest art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 316 § 1 k.p.c. przez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny materiału dowodowego i w konsekwencji brak wzięcia pod uwagę na etapie wyrokowania całokształtu okoliczności ustalonych w niniejszej sprawie a dotyczących doznania przez powódki w związku z działaniami strony pozwanej szkody o charakterze niemajątkowym, zaś powódka H. N. dodatkowo szkody majątkowej oraz pominięcie co do tych okoliczności zeznań

złożonych przez świadków I. W. i E. P. a także naruszenie przepisu art. 102 k.p.c. przez obciążenie powódek kosztami postępowania przed Sądem I instancji, w sytuacji, gdy nie są one w stanie uiścić tych kosztów w jakimkolwiek zakresie. Wskazując na przytoczone podstawy apelacji powódki wnosily o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa, ewentualnie o uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od pozwanych na rzecz powódek kosztów procesu za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje :

Apelacja powódek nie zasługuje na uwzględnienie. Chybiony jest zarzut dotyczący naruszenia przepisów postępowania, to jest art. 233 § 1 k.p.c. w związku z przepisem art. 316 § 1 k.p.c. przez dokonanie dowolnej oceny dowodów wobec braku wzięcia pod rozwagę stanowiska powódek o doznanej wskutek działań strony pozwanej szkody niemajątkowej a dodatkowo – w stosunku do powódki H. N. – szkody o charakterze majątkowym. Zważyć bowiem należy, że powódki nie podważaly w apelacji tych ustaleń Sądu I instancji, z których wynikało, że w toku postępowania egzekucyjnego pozwana (...) pismem z dnia 27 listopada 2013 roku, wskutek przedstawionego jej spisu inwentarza, ograniczyła egzekucję do kwoty 10 482,98 zł należności głównej a następnie pismem z dnia 31 lipca 2015 roku do kwoty 9972,98 zł do wartości stanu czynnego spadku. Powódki nie kwestionowały też wiarygodności i mocy dowodowej dokumentów na podstawie których Sąd I instancji dokonał tych ustaleń. Powódki nie kwestionowały też w apelacji stanowiska pozwanej (...), słusznie ocenionego przez Sąd Okręgowy jako trafne, według którego z ograniczenia odpowiedzialności do wartości stanu czynnego spadku nie korzystają wierzytelności wynikające z zasądzonych od powódek kosztów procesu w postępowaniu upominawczym oraz koszty postępowania egzekucyjnego. W tej sytuacji brak jest uzasadnionych podstaw do uznania za dowolną ocenę Sądu I instancji o braku szkody wyrządzonej powódkom skoro wysokość egzekwowanych należności została ograniczona do wartości stanu czynnego spadku. Zauważyć ponadto należy, że powódki nie kwestionowały także w apelacji oceny Sądu Okręgowego o braku związku przyczynowego między zachowaniem pozwanych a powstałą szkodą nawet przy hipotetycznym założeniu, że szkoda powstała. Ocenę taką podziela także Sąd Apelacyjny w obecnym składzie. Błędne wskazanie w treści pozwu, że spadkobierczynie nabyły spadek wprost a nie z dobrodziejstwem inwentarza stanowiło przejaw niezachowania należytej staranności przez pełnomocnika procesowego reprezentującego pozwaną (...) w postępowaniu upominawczym, jednakże powódki miały możliwość uzyskania w tytule wykonawczym zastrzeżenia ograniczającego ich odpowiedzialność do wartości stanu czynnego spadku zarówno w tym postępowaniu jak również w postępowaniu klauzulowym, lecz możliwości tej nie wykorzystały.

Nie była dowolna także ocena Sądu Okręgowego o braku odpowiedzialności pozwanych z tytułu naruszenia dóbr osobistych pozwanych. Wszczęcie postępowania egzekucyjnego na podstawie tytułu wykonawczego w którym brak zastrzeżenia o ograniczeniu odpowiedzialności spadkobierców za długi spadkowe spadkodawcy nie jest działaniem bezprawnym w sytuacji, gdy pozwani spadkobiercy nie wykorzystali możliwości skutecznego powołania się na takie ograniczenie odpowiedzialności na etapie postępowania rozpoznawczego lub klauzulowego. Ewentualne dolegliwości związane z toczącym się postępowaniem egzekucyjnym dotyczące powódek podobnie jak wszystkich innych dłużników nie mogą być kwalifikowane w kategoriach naruszenia ich dóbr osobistych. Z tej przyczyny nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy zeznania świadków I. W. i E. P..

Chybiony jest także zarzut naruszenia przepisu art. 102 k.p.c. poprzez obciążenie powódek częścią kosztów zastępstwa procesowego poniesionych przez pozwanych skoro powołany przepis przewiduje możliwość nie obciążania strony przegrywającej w wypadkach szczególnie uzasadnionych kosztami procesu w całości lub w części a przyczyną braku możliwości skorzystania przez powódki z powołania się na ograniczenie odpowiedzialności za długi spadkowe było nie tylko zachowanie pełnomocnika pozwanej (...), lecz także bezczynność powódek. Uwzględniając jednak ich trudną sytuację życiową i subiektywne, lecz tylko częściowo uzasadnione poczucie krzywdy Sąd Apelacyjny nie obciążył powódek kosztami postępowania apelacyjnego.

Wobec zarzutów przedstawionych przez powódki na etapie postępowania apelacyjnego dotyczących dalszego prowadzenia postępowania egzekucyjnego przez pozwaną (...) mimo wcześniejszego ograniczenia egzekucji do kwot nie przekraczających wartości stanu czynnego spadku Sąd Apelacyjny miał na uwadze także dokumenty przedłożone

przez powódki w toku postępowania odwoławczego. Zobowiązano pełnomocnika pozwanych do wskazania jakiego rodzaju należności są przedmiotem postępowania w sprawie Km 608/17 prowadzonej przez komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi Widzewa w Łodzi. Z treści pisma procesowego pozwanych z dnia 28 czerwca 2017 roku wynika, że w toku tego postępowania egzekwowane są należności z tytułu długów spadkowych po M. N. bez ograniczenia do stanu czynnego spadku. W piśmie procesowym z dnia 2 sierpnia 2017 roku powódki nie ustosunkowały się do przedstawionych przez pozwane rozliczeń wyegzekwowanych należności wskazując tylko, że jedyną wiarygodną informacją odnośnie kwoty przekazanej komornikowi jest aktualne zestawienie z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych załączone do tego pisma procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył jednak, że istota zagadnienia sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, czy egzekwowane nadal należności od powódki H. N. są wierzytelnościami przekraczającymi wartość stanu czynnego spadku, czy też, jak twierdzą pozwane wierzytelnościami nie korzystającymi z dobrodziejstwa ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe. Powódki nie wykazały jednak, że twierdzenia i rozliczenia przedstawione przez pozwanych w toku postępowania apelacyjnego są niewiarygodne. Okoliczności te tracą jednak znaczenie w sytuacji, gdy powódki nie zakwestionowały skutecznie ani w postępowaniu przed Sądem I instancji, ani w apelacji oceny dotyczącej braku adekwatnego związku przyczynowego między zachowaniem pozwanych a ewentualną szkodą wyrządzoną powódce H. N..

Mając na uwadze przytoczone okoliczności i argumenty Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

SSA Barbara Lewandowska SSA Mirosław Ożóg SSA Jakub Rusiński